

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK**

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

„RIK-U” Kft.

Ungvár

2020

УДК (ЕТО): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

A kétkötetes kiadvány a Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt bevezetett karantén következtében elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című nemzetközi földrajzi konferenciára beküldött előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Földtudományi és Turizmus Tanszéke közreműködésével.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dávid Lóránt Dénes, Dnyisztrjanszkij Miroszlav, Fodor Gyula, Gergely Livia, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Mocá Andrij, Molnár D. István, Molnár József, Nagy Tibor, Oláh Natália, Papp Géza, Sass Enikő, Sesuka Halina, Tóth Attila, Vince Tímea, Virván Olga*

Műszaki szerkesztés: *Dobos Sándor*

Tördelés: *Dobos Sándor, Tótin Viktória, Vezsdel László*

Korrektúra: *Kordonec Oleksandr, Pusztai-Tárczy Beatrix, Sin Edina, Vrabely Tamás*

Borítóterv: *Molnár D. István*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A kötetben található tanulmányokat
a nemzetközi földrajzi konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A kiadvány tartalmát az „Unicheck”
online plágium-ellenőrző program segítségével ellenőriztük.

**A konferenciát és a kiadvány megjelenését
Magyarország kormánya, továbbá a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta:**

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7868-12-4
ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© A szerzők, 2020
© A szerkesztőbizottság, 2020
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

ТОВ «РІК-У»

Ужгород

2020

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)
Т– 32

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції *Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями*, яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з кафедрою географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

Редакційна колегія: *Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування: *Олександр Добош*

Верстка: *Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош*

Коректура: *Беатрікс Пустой-Гарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врбель*

Обкладинка: *Стефан Молнар Д.*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

Матеріали видання рецензовані Науковою радою міжнародної наукової географічної конференції.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Матеріали збірника були перевірені на наявність збігів і запозичень сервісом «Unicheck».

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини й Інституту національних стратегічних досліджень:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Євген Станішевський

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

© Автори, 2020

© Редакційна колегія, 2020

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 2020

FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN
COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

**HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS**

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

“RIK-U” LLC
Uzhhorod
2020

УДК (UDC): 911.3(4-11)(4-191.2)
T- 32

The two-volume publication contains the speeches submitted for the international geographical conference under the title *Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends* that was to be held in Berehove, at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education on 26–27 March 2020, but was postponed due to the quarantine preventive measures introduced as a result of coronavirus epidemic.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with the Department of Geography and Tourism

Editorial Board: *Sándor Berghauer, Lóránt Dénes Dávid, Myroslav Dnistrians'kiy, Gyula Fodor, Livia Gergely, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Andriy Motsa, István Molnár D., József Molnár, Tibor Nagy, Natália Oláh, Géza Papp, Enikő Sass, Halyna Shchuka, Attila Tóth, Tímea Vince, Olga Virván*

Technical editing: *Sándor Dobos*

Page proof: *László Vezsdel, Sándor Dobos, Viktória Tótin*

Proof-reading: *Beatrix Pustai-Tárczy, Edina Sin, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely*

Cover design: *István Molnár D.*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

The research papers of the volume were proofread by the Scientific Council of the international geographical conference.

Authors are responsible for the content of the research papers.

The content of the research papers was checked by Unicheck Plagiarism Checker Service and Plugin.

**The conference and the publication of the research papers
sponsored by the government of Hungary and the Research Institute for National Strategy:**

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
Gagarin Street 36, 88 000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© Authors, 2020

© Editorial Board, 2020

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS TANÁCSA

Benedek József, PhD, egyetemi tanár, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar, az Egyetemi Szenátus alelnöke; Kolozsvár, Románia

Dávid Lóránt Dénes, PhD, egyetemi tanár, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi és Turizmus Tanszék; Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Turizmus-vendéglátás Tanszék; Gödöllő, Magyarország

Dnyisztrjanszkij Miroszlav, DSc, professzor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi és Turizmus Tanszék; Lvivi Ivan Franko Nemzeti Egyetem, Ukrajna Földrajza Tanszék; Lviv, Ukrajna

Fodor Gyula, PhD, rektorhelyettes, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi és Turizmus Tanszék; Beregszász, Ukrajna

Gyuricza László, CSc, habilitált egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Turizmus Tanszék; Pécs, Magyarország

Kocsis Károly, DSc, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézetének és a Miskolci Egyetem Földrajz-Geoinformatikai Intézetének igazgatója, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság elnöke; Budapest–Miskolc, Magyarország

Liszovszkij Szerhij, DSc, tudományos főmunkatárs, az UNTA Földrajztudományi Intézete Természethasználat és Fenntartható Fejlődés Részlegének vezetője; Kijev, Ukrajna

Marunyak Jevhenyija, DSc, tudományos főmunkatárs, az UNTA Földrajztudományi Intézetének igazgatója; Kijev, Ukrajna

Masika Hanna, DSc, docens, az Ukrán Nemzeti Felsőoktatási Tudományos Akadémia akadémikusa, tanszékvezető; Munkácsi Állami Egyetem, Turizmus és Földrajz Tanszék; Munkács, Ukrajna

Mezencev Kosztyantin, DSc, professzor, tanszékvezető, Kijevi Tarasz Sevcsenko Nemzeti Egyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék; Kijev, Ukrajna

Miklós László, DSc, professzor, a Szlovák Tudományos Akadémia Tájökológiai Intézetének tudományos főmunkatársa; Pozsony, Szlovákia

Nemes Nagy József, DSc, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Regionális Tudományi Tanszék; Budapest, Magyarország

Pénzes János, PhD, egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Földtudományi Intézet, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék; Debrecen, Magyarország

Péti Márton, PhD, igazgatóhelyettes, Nemzetstratégiai Kutatóintézet; Budapest, Magyarország

Pidhrusnij Hrihorij, DSc, professzor, az UNTA Földrajztudományi Intézete Társadalom Területi Szerveződése Részlegének vezetője; Kijev, Ukrajna

Rudenko Leonyid, DSc, professzor, az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia rendes tagja, az UNTA Földrajztudományi Intézetének főtanácsadója, tiszteletbeli igazgatója; Kijev, Ukrajna

Scsuka Halina, DSc, professzor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi és Turizmus Tanszék; Beregszász, Ukrajna

Szabó Pál Péter, PhD, habilitált docens, tanszékvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Regionális Tudományi Tanszék; Budapest, Magyarország

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ

Йожеф Бенедек, PhD, професор, географічний факультет Університету ім. Бабеша–Бойаї, віце-президент Сенату університету; м. Клуж-Напока, Румунія

Лорант-Дейнеш Давід, PhD, професор кафедри географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II; професор кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Університету ім. Святого Іштвана; м. Геделлев, Угорщина

Мирослав Степанович Дністрянський, доктор географічних наук, професор кафедри географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, професор кафедри географії України Львівського національного університету ім. Івана Франка; м. Львів, Україна

Дюло Дюлович Фодор, PhD, проректор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II; м. Берегове, Україна

Ласло Дюріца, CSc, габілітований доцент кафедри туризму Пейчського університету; м. Пейч, Угорщина

Карой Кочіш, DSc, професор, академік АН Угорщини, директор Інституту географії Дослідного центру астрономії та наук про Землю, голова Президентської комісії АН Угорщини Угорська наука за кордоном, директор Інституту географії-геоінформатики Мішкольцьського університету; м. Будапешт–Мішкольц, Угорщина

Сергій Антонович Лісовський, доктор географічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу природокористування та збалансованого розвитку Інституту географії НАН України; м. Київ, Україна

Євгенія Олександрівна Маруняк, доктор географічних наук, старший науковий співробітник, директор Інституту географії НАН України; м. Київ, Україна

Ганна Василівна Машіка, доктор географічних наук, доцент, академік НАН Вищої освіти України, завідувач кафедри туризму і географії Мукачівського державного університету; м. Мукачево, Україна

Костянтин Володимирович Мезенцев, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; м. Київ, Україна

Ласло Міклош, DSc, професор, старший науковий співробітник Інституту ландшафтної екології АН Словаччини; м. Братислава, Словаччина

Йозеф Немеш-Надь, DSc, професор кафедри регіональних наук Університету ім. Лоранда Етвеша; м. Будапешт, Угорщина

Янош Пензеш, PhD, доцент кафедри економічної географії та територіального розвитку Дебреценського університету; м. Дебрецен, Угорщина

Мартон Петі, PhD, заступник директора Інституту національних стратегічних досліджень; м. Будапешт, Угорщина

Григорій Петрович Підгрушний, доктор географічних наук, професор, завідувач сектору територіальної організації суспільства Інституту географії НАН України; м. Київ, Україна

Леонід Григорович Руденко, доктор географічних наук, професор, академік НАН України, радник при дирекції, почесний директор Інституту географії НАН України; м. Київ, Україна

Галина Петрівна Щука, доктор педагогічних наук, професор кафедри географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II; м. Берегове, Україна

Пал-Петер Сабо, PhD, габілітований доцент, завідувач кафедри регіональних наук Університету ім. Лоранда Етвеша; м. Будапешт, Угорщина

SCIENTIFIC COUNCIL OF THE CONFERENCE

József Benedek, PhD, professor, Babeş-Bolyai University, Faculty of Geography, vice-president of the University Senate; Cluj-Napoca, Romania

Lóránt Dénes Dávid, PhD, professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Geography and Tourism; Szent István University, Faculty of Economics and Social Sciences, Institute of Regional Economy and Rural Development, Department of Tourism and Hospitality; Gödöllő, Hungary

Myroslav Dnistrians'kiy, DSc, professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Geography and Tourism; Lviv Ivan Franko National University, Department of Geography of Ukraine; Lviv, Ukraine

Gyula Fodor, PhD, vice-rector, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, associate professor, Department of Geography and Tourism; Berehove, Ukraine

László Gyuricza, CSc, habilitated associate professor, University of Pécs, Department of Tourism; Pécs, Hungary

Károly Kocsis, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences, director of the Geographical Institute of the Research Centre for Astronomy and Earth Sciences and the Institute of Geography-Geoinformatics of the University of Miskolc; president of the Hungarian Science Abroad Presidential Committee of the Hungarian Academy of Sciences; Budapest–Miskolc, Hungary

Serhiy Lisovs'kiy, DSc, chief research fellow, director of the Division of Nature Use and Sustainable Development of the Geographical Institute of the Ukrainian National Academy of Sciences; Kyiv, Ukraine

Eugeniya Maruniak, DSc, chief research fellow, director of the Geographical Institute of the Ukrainian National Academy of Sciences; Kyiv, Ukraine

Hanna Mashika, DSc, associate professor, academician of the Ukrainian National Higher Educational Scientific Academy; head of department, Mukachevo State University, Department of Tourism and Geography; Mukachevo, Ukraine

Kostyantyn Mezentsev, DSc, professor, head of department, Kyiv Taras Shevchenko National University, Department of Economic and Social Geography; Kyiv, Ukraine

László Miklós, DSc, professor, chief research fellow of the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences; Bratislava, Slovakia

József Nemes Nagy, DSc, professor, Eötvös Loránd University, Department of Regional Sciences; Budapest, Hungary

János Péntes, PhD, associate professor, University of Debrecen, Institute of Earth Sciences, Department of Social Geography and Regional Development; Debrecen, Hungary

Márton Péti, PhD, vice-director, Research Institute for National Strategy; Budapest, Hungary

Hryhoriy Pidhrushniy, DSc, professor, director of the Division of Territorial Organization of Society, Geographical Institute of the Ukrainian National Academy of Sciences; Kyiv, Ukraine

Leonid Rudenko, DSc, professor, full member of the Ukrainian National Academy of Sciences, senior advisor and honorary director of the Geographical Institute of the Ukrainian National Academy of Sciences; Kyiv, Ukraine

Halyna Shchuka, DSc, professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Geography and Tourism; Berehove, Ukraine

Pál Péter Szabó, PhD, habilitated associate professor, head of department, Eötvös Loránd University, Department of Regional Sciences; Budapest, Hungary

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

1. KÖTET / TOM 1 / VOLUME 1

ELŐSZÓ	23
ПЕРЕДМОВА.....	24
PREFACE	25
ПЕРЕДМОВА.....	26
ELŐSZÓ	27
PREFACE	28
<i>Plenáris előadások / Пленарні доповіді / Plenary Presentations</i>	<i>29</i>
Маруняк Є. О.: РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПОШУК БАЛАНСУ	31
Мезенцев К. – Проватар Н.: НЕОДНОЗНАЧНІ ПРИМІСЬКІ ПРОСТОРИ: РОЗШИРЕННЯ ЧИ ЗВУЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК?	41
Руденко Л. Г. – Дронова О. Л.: ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	47
<i>Népesség- és társadalomföldrajz / Географія населення та соціальна географія / Population and Social Geography</i>	<i>53</i>
Bagdi, Róbert: ETHNIC MINORITIES AND THEIR LANGUAGE IN HUNGARIAN COUNTY SEATS – THE CENSUS OF 2011	55
Berki, Márton – Sivadó, Brigitta: SECULARIZATION OR A RELIGIOUS REVIVAL? – RELIGIOSITY IN DUNAÚJVÁROS AND KAZINCBARCIKA DURING AND AFTER SOCIALISM.....	65
Dancs György: DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN.....	73

<i>Дністрянський М. С.:</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ЗАСЕЛЕННЯ ГИРСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	83
<i>Dusek Tamás:</i> AZ OKOSVÁROSOK KOMPLEX MUTATÓSZÁMAINAK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI.....	91
<i>Egri Zoltán – Uzzoli Annamária:</i> AZ EGÉSZSÉGEGYENLŐTLENSÉGEK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEKKEL MAGYARORSZÁGON.....	99
<i>Fabula, Szabolcs – Ilcsikné Makra, Zsófia – Pál, Viktor – Lados, Gábor – Boros, Lajos:</i> MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVES OF HEALTH WORKERS AND MEDICAL STUDENTS – A COUNTRY CASE STUDY FROM HUNGARY	107
<i>Гукалова І. В.:</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	115
<i>Гаврилюк О.:</i> СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ У РАДЯНСЬКОМУ РОЗПОДІЛІ ЖИТЛА – ВІД СТАЛІНІЗМУ ДО РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ У МІСТІ ДНІПРО [ЕКС ДНІПРОПЕТРОВСЬК], УКРАЇНА	123
<i>Лейберюк О. М.:</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАСЕЛЕННЯ.....	133
<i>Molnár D. István:</i> A KÖZIGAZGATÁSI TÉRFELOSZTÁS VÁLTOZÁSAI KÁRPÁTALJÁN UKRAJNA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁT KÖVETŐEN.....	139
<i>Molnár József:</i> MÓDSZEREK A NÉPESSÉG ELHELYEZKEDÉSE, ILLETVE A NÉPSŰRŰSÉG TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSÁRA – KÁRPÁTALJA PÉLDÁJÁN.....	147
<i>Obádovics Csilla:</i> NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK KÜLÖNBSEGEI A KÁRPÁT-MEDENCE NÉHÁNY ORSZÁGÁBAN	157
<i>Patkós Csaba – Tóth Antal:</i> MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓJA EMPIRIKUS KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	167

Підгрушній Г. П. – Сікорська Л. Б.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	177
Поливач К. А.: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КАРКАСУ УКРАЇНИ	185
Пугач С. О. – Мезенцев К. В.: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	193
Rigóczy Csaba: A VÁROSI OTTHON-ATTITÚD VIZSGÁLATA	201
Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente: A KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPAI GAZDASÁGI ALAPÚ KIVÁNDORLÁS MINT ÉLETSTRATÉGIA – A SZUBJEKTÍV JÓL-LÉT SZINTJEI KÜLFÖLDÖN.....	211
Tolnai Gábor: KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FŐVÁROSOK VÍZPARTI MEGÚJULÁSA BUDAPEST, BELGRÁD ÉS KIJEV PÉLDÁJÁN	221
Tuza Benedek: BELSŐ-ERZSÉBETVÁROS TÁRSADALMI KONFLIKTUSAI	231
Veselicz Adél: A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORTOK MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGI INDEXEK SEGÍTSÉGÉVEL.....	241
Вірван О. О.: ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ДЕПУТАТСЬКИХ КОРПУСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ	251
<i>Régiók és határok / Regioni та кордони / Regions and Borders.....</i>	257
Bodó, Pál Bence: EXTERNAL DEBT ACCUMULATION IN KYRGYZSTAN.....	259
Cserniczkó István: HOL A HATÁR, AVAGY MEDDIG TART EGY NYELVTERÜLET? EGY DIALEKTUSKONTINUUM ÖNÁLLÓ NYELVEKRE OSZTÁSÁNAK PROBLÉMÁI.....	269
Elekes Tibor – Szilágyi Ferenc: A HABSBERG BIRODALOM TÉRSZERVEZÉSI KÍSÉRLETEI DÉLKELET-ERDÉLYBEN	279

Hajdú Zoltán: TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORS- KÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁ- SA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN.....	289
Kozma, Dorottya Edina: COMPOSITE SUSTAINABLE DE- VELOPMENT INDICATORS IN CASE OF 28 EURO- PEAN UNION MEMBER STATES.....	299
Кравцова І. В.: ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЦЕНТРАЛЬ- НОЇ ЄВРОПИ	309
Szabó Pál: FOGYASZTÁSFÖLDRAJZI DIMENZIÓK A POSZT- SZOCIALISTA TÉRSÉGBEN	317
Склярська О. І.: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРО- ЦЕСИ У ПРИКОРДОННИХ ЕТНІЧНО НЕОДНОРІД- НИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ.....	327
<i>Nemzeti kisebbségek által lakott térségek társadalmi és gazdasági pozíciói Kelet- és Közép-Európában / Соціальні та економічні позиції регіонів із компактним проживанням національних меншин у Східній та Центральній Європі / Social and Eco- nomic Positions of the Regions Inhabited with Ethnic Minorities in Central and Eastern-Europe</i>	335
Körmöczi Gábor: A NÉPI KULTÚRA TÁMOGATÁSPOLITI- KÁJÁNAK TERÜLETI ASPEKTUSAI MAGYAROR- SZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN A CSÓRI SÁNDOR ALAP FINANSZÍROZÁSAINAK TÜKRÉBEN	337
Linc Annamária: A MAGYAR–UKRÁN HATÁRON ÁTNYÚ- LÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEI ÉS KOR- LÁTAI.....	347
Samu István – Kulcsár László: ÖSSZENŐ, AMI ÖSSZETAR- TOZIK. A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KAPCSO- LATOK REKONSTRUKCIÓJA KÉT IPOLY MENTI FALUBAN A FOLYÓ SZEMKÖZTI OLDALÁN	355
Szalkai Gábor: SZIMBOLIKUS HARCOK A KÁRPÁTOK ÁTJÁRÓIBAN.....	365
Tőzsér Anett: A MAGYAR TURIZMUS KÁRPÁT-MEDEN- CEI SZINTŰ KITERJESZTÉSÉNEK INDOKOLTSÁ- GA ÉS LEHETŐSÉGEI.....	373

2. KÖTET / TOM 2 / VOLUME 2

<i>Turizmus / Туризм / Tourism</i>	407
Алієв В. В.: СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	409
Аріон О. В. – Бричук М. С.: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИС- ЛИВСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	415
Чернишова Т. М.: SWOT-АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ АЛЬ- ТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	425
Elekes Tibor – Kápolnási Zsolt: AZ AGYAGFALVA EMLÉK- HÁZ IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉGE, OKTATÁ- SI-NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI.....	431
Gyuricza László – Szabó Balázs Attila: A MAGYARORSZÁ- GI SKANZENEK IDEGENFORGALMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	437
Kalmárné Rimóczi Csilla – Bakos Róbertné: AZ ONLINE KOM- MUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ UTAZÁSI DÖNTÉ- SEKBEN.....	447
Калмикова І. С. – Меліх О. О. – Меліх Т. Г.: СОЦІАЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	457
Kampó Ildikó: AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉ- SI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN.....	465
Kátay Ákos: A GLOBÁLIS SZÁLLODAVÁLLALATOK TER- JESZKEDÉSI AKTIVITÁSA ÉSZTORSZÁG, LETT- ORSZÁG, LITVÁNIA, BELARUSZ, UKRAJNA ÉS MOLDOVA FŐVÁROSAIBAN.....	475
Kóródi, Márta – Mondok, Anita – Szabó, Attila: THE AWARE- NESS AND ACCEPTANCE OF THE TOURISM BRAND “HEART OF THE HUNGARIAN GREAT PLAIN” AND ITS ATTRACTIONS.....	485
Lontai-Szilágyi Zsuzsanna – Oláh Natália – Tóth Nikoletta Marian- na – Gönczy Sándor: KERESLETELEMZÉS A MAGYAR- ORSZÁGRÓL A KÁRPÁTALJAI BEREKVIDÉKRE ÉRKEZŐ TURISTÁK KÖRÉBEN.....	495

<i>Máltesics Péter – Varjas János: AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI.....</i>	505
<i>Машіка Г. В.: АТРАКЦІЯ ЯК ДОМІНУЮЧА СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	515
<i>Mátyás Szabolcs – Tokodi Panna: A TURIZMUSBIZTONSÁG EGYES ÖSSZETEVŐINEK VIZSGÁLATA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN</i>	523
<i>Меліх О. О. – Калмикова І. С. – Меліх Т. Г.: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СФЕРУ ТУРИЗМУ</i>	533
<i>Mondok, Anita – Szüle, Picabo Heder: ADULTS-ONLY HOTEL – A POTENTIAL SPECIALIZATION FOR SUCCESS?</i>	539
<i>Осінчук А. С.: ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	549
<i>Пацюк В. С. – Герасімова С. В.: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....</i>	557
<i>Papp Géza: A KÉZMŰVES TERMÉKEK IRÁNTI KERESLET KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAIN</i>	565
<i>Sass Enikő – Berghauer Sándor: HELYZETKÉPAZ EGÁNEDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁS AIRÓL</i>	575
<i>Sütő László – Baranyi Kinga – Baráz Csaba – Holló Sándor – Homoki Erika – Cs. Nagy Ádám – Gasztonyi Éva: A BÜKK-VIDÉK GEOPARK FÖLDTUDOMÁNYI ÉRTÉKEINEK ÉRTÉKELÉSE</i>	585
<i>Ситник О. І. – Хлевнюк О. Я. – Працьовитий М. М.: НЕПЕВНЕ МАЙБУТНЄ ЧИ ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ВУЗЬКОКОЛІЙКИ</i>	595
<i>Смирнов І. Г.: ВОЄННИЙ ТУРИЗМ: ГЕТЬМАН П. КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ ЯК ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛОГІСТ.....</i>	605
<i>Tarpai József: A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁT SZOLGÁLÓ KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK AKTUÁLIS PÉLDÁI</i>	613

Уварова Г. Ш.: ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ГЕОГРАФІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	621
Щука Г. П. – Сокол Т. Г.: МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ПОТРЕБИ ТА МОЖЛИВОСТІ	629
<i>Környezeti problémák / Проблеми довкілля / Environmental problems.....</i>	635
Apró Anna: SZEMPONTOK A FÉNYSZENNYEZÉS OKTA- TÁSÁHOZ A TANTERVI SZABÁLYOZÁS VONAT- KOZÁSÁBAN	637
Csoma Zoltán – Háger Krisztián – Csoma Zsuzsanna: A VÉRKE CSATORNA ÜLEDÉKÉNEK NEHÉZFÉM-SZENNYE- ZETTSÉGE	643
Dobó Marianna: A VÁLTOZÁSKEZELÉSI MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA A VÉ- DELMI IGAZGATÁS TÉRSÉGI TERVEZÉSÉBEN	651
Hafenschner, Viktória Priscilla – Jankó, Ferenc: ENVIRON- MENTAL CONTROVERSY ON THE GABCIKOVO- NAGYMAROS WATER DAM, THE DANUBE RIVER. THE ASPECTS OF HUNGARIAN SCIENCE	659
Hardi Tamás – Hegyiné Bolla Katalin: A SZUBURBANIZÁ- CIÓ KÖRNYEZETÁTALAKÍTÓ SZEREPE A GYŐRI AGGLOMERÁCIÓBAN	667
Гінзула М. Я. – Смілик О. В. – Тесьолкіна Т. С.: АНАЛІТИ- КА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕН- ТУ ВОДНОГО СЕКТОРУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	675
Ігнатишин В. В. – Іжак Т. Й. – Ігнатишин М. Б.: МОНІТО- РИНГ ГЕОДИНАМІЧНОГО СТАНУ ЗАКАРПАТСЬ- КОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОГИНУ	683
Ігнатишин В. В. – Вербицький С. Т. – Ігнатишин А. В.: ГЕО- ФІЗИЧНІ ПОЛЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЕКОЛОГІЧНО НЕ- БЕЗПЕЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	691
Kajati, György – Németh, Mercédesz: THE ROLE OF LOCAL PRODUCTS IN EDUCATION AND THE ERASMUS+ PROGRAM	699

<i>Kályko A. – Bászjuk T. – Cselle D. – Harcsák I.:</i> A POLISSZJAI- ALFÖLD FOLYÓINAK JELENLEGI ÁLLAPOTA ÉS KÖRNYEZETI PROBLÉMÁJA.....	707
<i>Лісовський С. А.:</i> РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТО- РОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬ- НИХ ГРОМАД.....	713
<i>Solymos Karolina – Csoma Zoltán:</i> AKÁRPÁTALJAI-ALFÖLD TALAJAI FELVEHETŐ MIKROELEM-TARTALMÁ- NAK ÉS -ELLÁTOTTSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍ- TÓ VIZSGÁLATA ELTÉRŐ HATÁSMECCHANIZMU- SÚ KIVONÓSZEREKBE.....	723
<i>Vince Tímea – Csoma Zoltán – Molnár D. István – Gönczy Sándor:</i> A FELSZÍNI VIZEK NEHÉZFÉM-TARTALMÁNAK VIZSGÁLATA A NAGYMUZSALYI ARANYBÁNYA MEDDŐINEK KÖRNYEZETÉBEN	731

TURIZMUS
ТУРИЗМ
TOURISM

HELYZETKÉP AZ EGÁN EDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁSAIRÓL

Sass Enikő – Berghauer Sándor

*II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
seni@kmf.uz.ua, berghauer@kmf.uz.ua*

Abstract

A GENERAL SURVEY ON THE IMPACT OF EGÁN EDE
TRANSCARPATHIAN ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAM ON TOURISM

Sass, Enikő–Berghauer, Sándor

The results presented in this article are part of a 2018 qualitative research questionnaire survey (Sass–Berghauer ed. 2019). In the course of the research we explore the opinions of Transcarpathian Hungarians who are engaged in various tourism activities on Egán Ede Transcarpathian Economic Development Program, paying particular attention to touristic tenders. We are interested in the effect the successful tenders had on their business as well as in the results achieved after their implementation.

Keywords: *Egán Ede Transcarpathian Economic Development Program, tenders, results, tourism*

Bevezetés

A Kárpát-medencei Gazdasági és Társadalmi Tér kialakításának és megerősítésének, a Kárpát-medencei gazdasági nyitás megalapozásának érdekében 2010–2014 között Magyarország Kormánya elfogadta a Wekerle Tervet. Ennek keretében a külhoni magyar nemzeti közösségek gazdaságfejlesztési tervdokumentumokat dolgoztak ki (Nemzetstratégiai Kutatóintézet 2014). A kárpátaljai magyarság gazdaságfejlesztési stratégiai terve az Egán Ede-terv elnevezést kapta, amely 2014-ben látott napvilágot. Az Egán Ede-terv Kárpátalja tekintetében kitörési pontként nevezte meg a mezőgazdaságot, az általános vállalkozásfejlesztést és a turizmust (Bacsó et al. 2014). Ez utóbbit mint gazdasági húzóágazatot külön is kiemelték a terület tekintetében.

Egy település, kistérség vagy akár egy nagyobb kiterjedésű terület gazdasági felemelkedését nem lehet csupán egyetlen gazdasági ágazat fejlesztésére alapozni, különösen igaz ez a kárpátaljai magyarság által lakott területekre, s ezt a tényt nagyon jól átlátták az Egán Ede-terv készítői. Önmagában sem a mezőgazdaságtól, sem a vállalkozások és a turizmus fejlesztésétől nem lehet csodákat várni. Viszont az említett hármas pillér logikus fejlesztése, egymásra épülő és egymás tevékenységét segítő, kiegészítő jellegű kialakítása hozhat változást a célterületen. A tanulmány célja,

hogy a gazdaságfejlesztési programmal kapcsolatban feltárjuk a különböző turisztikai tevékenységet folytató kárpátaljai magyarok véleményét, különös figyelmet fordítva a turisztikai pályázatokra. Ennek értelmében arra keressük a választ, hogy milyen hatással voltak a sikeres pályázatok a kutatásunkban résztvevők vállalkozásaira és milyen eredményeket értek el a megvalósítást követően.

Módszerek

A jelen munkában közölt eredmények egy 2018-as kvalitatív kutatás kérdőíves felmérésének részeredményeit képezik (Sass–Berghauer szerk. 2019), melyben az volt az elsődleges cél, hogy minél szélesebb körben felmérjük a kárpátaljai magyar közösség által folytatott turisztikai tevékenységeket, és azok fejlettségi szintjeit. A kutatás részét képezte egy olyan kérdéssor, amely az Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ által kiírt pályázatokon való részvételre, s azok eredményeire, illetve a szükséges jövőbeli fejlesztés irányvonalaira kérdezett rá. Tanulmányunkban a 2018-as felmérésből 167 kérdőív kerül értékelésre, amelyek négy kategóriát érintettek: falusi vendégfogadó (72), vendéglátóhely (53), kereskedelmi szálláshely (28), illetve borász (14).

A falusi turizmust vizsgáló kérdőív segítségével 8 településről 72 falusi vendéglátót kérdeztünk meg. A magyar lakosság falusi turizmussal való foglalkozásának felmérésében a Beregszászi járás dominanciája volt a jellemző. A vizsgált települések közül ugyanis 7 a Beregszászi járásból és 1 a Huszti járásból került ki.

A magyarlakta területek vendéglátóegységei közül 53 került a vizsgálat tárgykörébe: Beregszászról és a Beregszászi járásból 24, a Nagyszőlősi járásból 9, a Rahói járásból 8, Husztról és a Huszti járásból 5, Munkácsról és a Munkácsi járásból 3, a Técsői és az Ungvári járásokból 2-2 egység. A megkérdezett kereskedelmi szálláshelyek (28) többsége területileg szintén Beregszászból és a Beregszászi járásból (18) került bele a mintába, míg a Nagyszőlősi járást 6, Husztot és a Huszti járást 3, illetve a Rahói járást pedig 1 egység képviselte a vizsgálatban.

A borászati kérdőívek kitöltésével 7 település 14 borászatától sikerült adatokat gyűjteni. A válaszadó magyar borászok többsége (12 fő) a Beregszászi járásban foglalkozik szőlőtermesztéssel és borászattal, illetve a Nagyszőlősi és Munkácsi járásokban is sikerült 1-1 borászt megkérdezni (Sass–Berghauer szerk. 2019).

Adalékok az „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonyági Alapítvány turisztikai pályázatairól

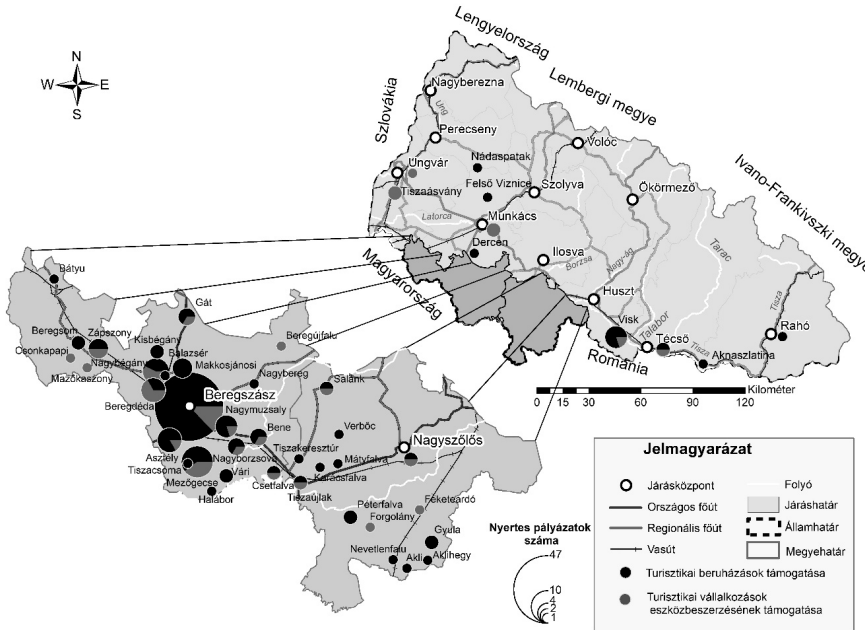
Az Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Program keretében létrehozott „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonyági Alapítvány (a továbbiakban Alapítvány) 2016-ban meghirdette az első pályázatokat mezőgazdasági, vállalkozásfejlesztési, turisztikai és földprivatizációs területeken. Az Alapítvány a 2017-es és 2018-as években szüneteltette a turisztikai pályázati lehetőségeket, mintegy mostohagyermekként kezelve a hármas pillér egyikének fejlesztését, azonban 2019-ben ismét meghirdetésre kerültek.

Az Alapítvány első pályázati kiírásában (2016-ban) a turizmus területén megvalósítható fejlesztések céljából az egyéni vállalkozók, valamint a mikro- és kisvállalkozások kapacitásbővítési, innovációs támogatására pályázhattak két kategóriában. A turisztikai vállalkozások eszközbeszerzésének támogatása során összesen 46 pályázat került benyújtásra, melyből 41¹ pozitív elbírálásban részesült. A pályázók az említett kategóriában összesen 63 503 652 Ft értékű támogatást kaptak. A turisztikai beruházások támogatása kapcsán 119¹ pályázatot nyújtottak be, melyből 109 részesült pozitív elbírálásban. Ebben a kategóriában a pályázók összesen 377 930 922 Ft támogatásban részesültek (<https://www.eganede.com>). A pályázatokon sikeresen szereplő vállalkozások erős területi koncentrációt mutatnak (1. ábra), hiszen 5 járás 47 településének pályázatai közül 23 település 114 pályázata (a sikeres pályázatok 76%-a) Beregszászból és a Beregszászi járásból – ezen belül települési szinten a legtöbb nyertes pályázat (47) Beregszász városából – került finanszírozásra. Ez nem véletlen, hiszen a Kárpátalján élő magyarság ezen a területen koncentrálódik a legnagyobb arányban (Sass 2019), és az Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Program elsősorban az említett terület fejlesztését célozza meg.

¹ A turisztikai vállalkozások eszközbeszerzésénél, valamint a turisztikai beruházásoknál a sikeres pályázatok között volt 6, illetve 20 olyan, amely csak a többi beadott pályázat függvényében volt támogatott. A pályázat kezelő által nyilvánosságra hozott eredmények alapján viszont nem lehet tudni, hogy ezek az odaítélt összegek felhasználásra kerültek-e vagy sem. A további eredményeket ezekkel együtt kell értelmezni.

1. ábra

Az „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonysági Alapítvány nyertes turisztikai pályázatainak területi megoszlása (2016-os pályázati kiírás)

Forrás: <https://www.eganede.com/palyazati-eredmenyek-alapjan-szerkesztette-sass-e-2019>

Az Alapítvány a turisztika területén 2019-ben újabb pályázati felhívást tett közzé. A pályázati felhívás egyéni vállalkozók, valamint mikro- és kisvállalkozások kapacitásbővítési, innovációs támogatását célozta meg a falusi vendéglátás terén két kategóriában. A pályázati keretösszeg 500 000 000 Ft volt. *Kárpátaljai minősített falusi vendégházak eszközfejlesztése* kategóriában 1,5 és a *Kárpátaljai minősített falusi vendégházak felújításának, illetve bővítésének támogatása (beruházás, számlával igazolt szakmunka díja)* kategóriában 5 millió forintra lehetett pályázni egy pályázónak. Annak ellenére, hogy a pályázatok beadási határideje 2019. május 8-a, illetve megvalósítási határideje és elszámolása 2019. október 15–19-e volt (<https://eganede.com/turisztikai-felhivas-2019>), máig nem hozták nyilvánosságra a nyertes pályázók listáját, így konkrét eredményekről jelen tanulmányban mi sem tudunk beszámolni. A kiírásban részt vevő pályázók nagyon aktívak voltak, ugyanis összesen 2001 pályázat került benyújtásra, 401 az első és 1600 a második kategóriában (<https://karpataljalap.net/2019/05/10/>).

A 2019-es turisztikai pályázat a falusi vendéglátókat célozta meg, ezért a pályázat feltételként szabta meg a falusi vendégházak kategorizálását, minősítő védjeggyel való ellátását. Kárpátalján a falusi vendégházak többsége semmilyen minősítésen nem esett eddig át. Bár Ukrajnában 2004-től működik a „Zöld vendégház” ökológiai tanúsítvány program és 2008-tól pedig az „Ukrán vendégház” nevet viselő szálláshelyek kategorizációja (Kudla 2015), mégis Kárpátalján csupán 18 vendégházat minősítettek az említett „Ukrán vendégház” kategóriában² (www.greentour.com.ua). Ezzel a rendszerrel Kárpátalja magyarulakta vidékeinek vendégházai nem lettek kategorizálva (Sass 2019).

A Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) Vendégház Minősítési Rendszere által minősített magánszálláshelyeken az ágyak száma nem haladja meg a tizenhatot (legfeljebb nyolc szobát), a védjegy odaítélése pedig 3 év időtartamra szól. A védjegy lejártát követően újra igényt kell benyújtani, és újra minősítésre kerül a vendégház (<http://kmtt.info>; Sass 2019).

A KMTT weboldalán (<http://kmtt.info>) közzétett adatokból megállapítottuk, hogy 2019 márciusáig 264, az év végéig pedig összesen 392 vendégház – 11 járás 61 településéről – esett át Kárpátalján a napraforgós minősítésen³. A vendégházak területi elhelyezkedését tekintve a Beregvidék aránya kiemelkedő, ugyanis a Beregszászi járásban (28 településen 208 vendégház) és Beregszászon (63) található a minősített vendégházak 69,1%-a. Ezt követi a Nagyszőlősi (17,3%) és a Huszti járás (9,7%). Kárpátalján csak a Szolyvai és az Ilosvai járásokból nem jelentkeztek a vendégházak minősítésére. A minősített vendégházak többsége a 3 (47,7%), illetve a 2 napraforgós (45,2%) kategóriába lettek besorolva, viszont 1 (4,6%) és 4 (2,6%) napraforgós ház nagyon kevés akad közöttük. Sass E. (2019) falusi turizmussal kapcsolatos kutatásából ismeretes, hogy a kárpátaljai vendégházakban az átlagos férőhelyszám 7,2 fő, mely alapján a minősített vendégházak megközelítőleg 2 822 vendég elszállásolását tudják biztosítani.

² A „Zöld vendégház” védjeggyel rendelkező kárpátaljai vendégházak számáról nem találtunk információt.

³ Mivel a vendégház minősítését igazoló dokumentum bemutatása egyik alapfeltétele volt a fent említett pályázat benyújtásának, ezért nemcsak azon személyek adták be igényüket a minősítést végző KMTT-hez, akik több éve gyakorlott vendégfogadóként végzik e tevékenységet, hanem olyan személyek is, akik a falusi turizmusban látják Kárpátalján való megmaradásuk esélyét, vagy csak a lehetőséget igyekeznek kihasználni.

A kutatás eredményei

A 2018-as kutatás 167 kérdőívének adataira támaszkodva megállapítottuk, hogy az adatközlők közül 58-an pályáztak, és négy pályázati kategóriában összesen 70 pályázatot nyújtottak be (1. táblázat). A pályázási hajlandóság a borászoknál különösen magas volt. A megkérdezett 14 borászból 10-en pályáztak és átlagosan két pályázatot nyújtottak be az elmúlt időszakban. Arányaikat tekintve a falusi vendégfogadók voltak a legkevésbé aktívak. A kutatásban szereplő 72 adatközlőből 15-en pályáztak, és csak egy személy pályázott két kiírásban is. Nem véletlen tehát, hogy a 2019-es turisztikai pályázat kiírását a falusi vendégfogadók irányába tolták el, hiszen a támogatási forrásokat megalapozó Egán Ede-terv is sokkal nagyobb, erőteljes hangsúlyt fektet a falusi turizmusra és annak fejlesztésére (Bacsó et al. 2014).

1. táblázat

A kitöltött kérdőívek, a sikeres pályázók és pályázatok száma, és azok megoszlása kategóriánként

Kategoriák	Kérdőívek száma	Pályázók száma	A sikeres pályázatok száma	A sikeres pályázatok megoszlása kategóriák szerint			
				turisztikai fejlesztések	turisztikai eszköz-beszerzés	vállalkozás-fejlesztés	mezőgazdasági
Falusi vendégfogadó	72	15	16	4	4	3	5
Vendéglátóhely	53	22	22	6	5	10	1
Kereskedelmi szálláshely	28	13	13	8	2	3	0
Borász	14	10	21	1	1	4	15
Összesen	167	58	70	18	11	20	21

A vizsgáltban szereplő adatközlők csupán 23,4%-a nyújtott be pályázatot turisztikai kategóriában. Ennek hátteréhez a korábban már ismertetett tény is hozzátartozik, miszerint turisztikai kiírás a 2019-es pályázatot megelőzően csak 2016-ban volt, így a turizmussal foglalkozó pályázók kénytelenek voltak a vállalkozásfejlesztés (20 adatközlő) és a mezőgazdasági (21 adatközlő) kategóriában pályázni. A vállalkozásfejlesztési kiírásoknál a vendéglátók (10 pályázat), míg a mezőgazdasági kiírásoknál a borászok (15 pályázat) voltak aktívak.

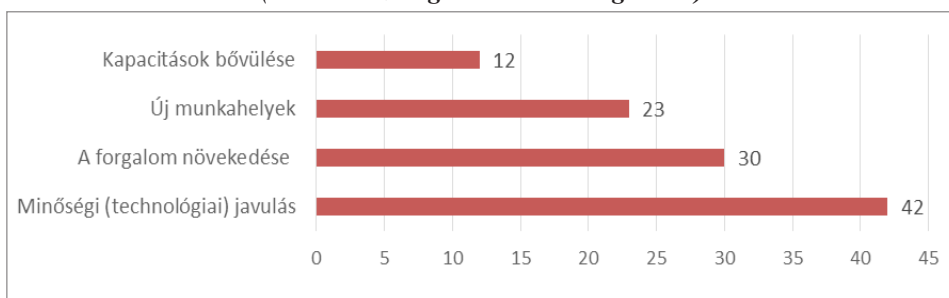
A pályázók az esetek több mint felében (37 adatközlő) a turisztikai vállalkozás eszközállományának korszerűsítését célozták meg. A vállalkozások jellegéből adódóan viszont eltérő eszközállomány került előtér-

be. A kereskedelmi szálláshelyek és vendéglátóhelyek közel kétharmada a konyhai eszközkészlet korszerűsítésére helyezte a fő hangsúlyt, de több helyen megjelenik a kapacitásbővítés, az energiatakarékosság fokozása és helyenként az infrastrukturális fejlesztések is. A falusi vendégfogadók esetében a konyha korszerűsítése mellett a vendégszoba, fürdőszoba eszközkészletének és a helyiségek felújításának, a kapacitás bővítésének az igénye kapott prioritást. A legspeciálisabb igényeket a borászoknál tapasztaltuk. Sorra jelentek meg az olyan eszközök és gépek, amelyek a hatékonyabb szőlőművelést és gondozást, a korszerűbb és minőségi borkészítést célozták meg (Sass–Berghauer szerk. 2019).

Az elnyert pályázat eredményeként (2. ábra) a legtöbb vállalkozó a minőség javulását (42) jelölte meg, amit a forgalom növekedése (30), az új munkahelyek létrehozása (23) és a kapacitások bővülése (12) követett.

2. ábra

*A sikeres pályázatok eredményeként bekövetkezett változások
(több válasz megadása is lehetséges volt)*

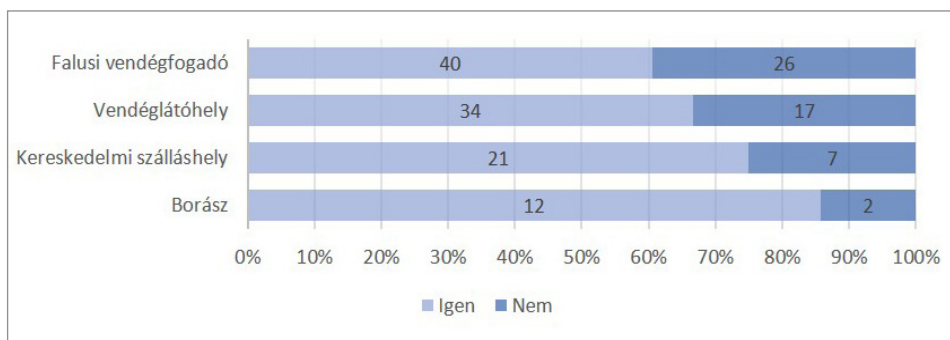

A vendéglátóegységek és a szálláshelyek esetében a sikeres pályázatok eredményei szerint hasonló sorrendet találunk: a minőség javulása (14/8), a forgalom növekedése (10/8), új munkahelyek létrehozása (9/6) és a férőhelyek bővülése (2/4). A borászok esetében a technológiai részre helyeződött a hangsúly, de a lista elején szereplő borászati eszközök (6) és borászati géppark (6) bővülése összességében szintén a minőségi mutatók javulását eredményezi. A borászoknál a sikeres pályázati eredmények a továbbiakban a forgalom növekedését (5), új munkahelyek létrehozását (4) és a földterület bővülését (2) mutatták. A falusi vendégfogadók esetében is az első két hely a (2. ábra) a korábban már tapasztalt sorrendet követi – a minőség javulása (8), a forgalom növekedése (6) –, viszont esetükben a kapacitások, férőhelyek bővülése (4) a munkahelyek számának növekedése (2) kategória elé került.

Az Alapítvány által kiírt pályázatokon a jövőben a válaszadók 67%-a szeretne pályázni. Arányait tekintve a legmagasabb érték (86%) a borászoknál, a legalacsonyabb pedig a falusi vendégfogadók esetében (61%) jelentkezett (3. ábra), ami összefüggést mutat a borászok és falusi vendégfogadók körében korábbiakban is tapasztalt hasonló pályázati aktivitással. Igaz, a falusi vendégfogadók tekintetében ez az arány a pályázásban eddig tapasztaltaknál lényegesen magasabb értéket mutat. Sőt, az is kiderült, hogy ha a pályázásnál feltétel lesz a vendégházak minősítése (mint ahogy az 2019-ben meg is történt), a többség azt is vállalná. Fejlesztési terveik között az első két helyen továbbra is az eszközbeszerzés és a bővítés áll (Sass–Berghauer szerk. 2019).

3. ábra

Szeretne a jövőben is pályázni az „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonyági Alapítvány által kiírt pályázatokon?

Összefoglalás

Az Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Program általános pozitív hatásait nem lehet kétségbe vonni, ugyanis ilyen mértékű anyagi támogatás még sohasem állt a kárpátaljai magyar közösség rendelkezésére. A turizmus fejlesztésével kapcsolatos korlátozott lehetőségek ellenére, vagy éppen ennek is köszönhetően, a turizmusban vállalkozók egy jelentős része más kategóriában (is) pályázva, „több lábon állva” is tudott érvényesülni és fejlődni. Ilyen értelemben nem meglepő, hogy a vizsgált időszak pályázati kiírásainál a borászok különösen aktívan szerepeltek, hiszen esetükben erőteljes mezőgazdasági kötődésről beszélhetünk.

A program sikerességéről árulkodik, hogy a turisztikai szereplők a pályázat során a versenyképességük szempontjából legfontosabb területekre koncentráltak – a korszerűsítésre, a hatékonyság növelésére és a kapacitások

bővítésére. A fentiek alapján a vizsgált eredmények azt mutatják, hogy a turisztikai szereplőknél eredményként a minőségi javulás mellett a forgalomnövekedés és az új munkahelyek létrehozása is általánosan tetten érhető.

A tanulmányban szereplő adatokból is jól kivehető, hogy a támogatás koncentráltan a kárpátaljai magyarság életterét érintette, és hogy a turizmusban vállalkozók a jövőben is számítanak a pályázat adta lehetőségekre, sőt ezáltal sok tekintetben akár irányítható is vidékünk turizmusának fejlődése. Ennek fényében fontos lenne a pályázati kiírások célzott, irányított kezelése, hogy az széleskörűen érintse a turisztikai szereplőknél jelentkező igényeket, és megerősítse a korábban megfogalmazott fejlesztési terveket.

Jól érzékelhető igény volt a pályázók részéről a minőségi szolgáltatások körének bővülése, ami a jövőre való tekintettel követendő irány. Emellett esetenként az energiatakarékos megoldások ösztönös keresése is jelentkezett, amit fontos lenne tovább erősíteni az eszközbeszerzésnél (pl. az energiatakarékos eszközök beszerzésével) és a környezetkímélő beruházások előtérbe helyezésénél (pl. objektumszintű szennyvíz- és hulladékkezelők telepítése, alternatív energiahasznosítás).

Az eredményekből kitűnik az is, hogy az idegenforgalomban vállalkozók – ha turizmusról van szó – bizonyos tekintetben sablonosan, csak a szállás és az étkezés szintjén gondolkodnak. Ezen a szinten is fontos lenne az egyedi kínálat kialakítását ösztönözni, így például a vendégházak speciális kínálatának bővítésére, akár több kategória is bevezethető (biogazda vendégháza, kézműves- és/vagy hagyományőrző vendégház, gyermekbarát vendégház stb) (Berghauer–Sass szerk. 2019).

Teljesen kiesnek a pályázati rendszerből a turisztikai attrakciók, a tematikus útvonalak és a többletszolgáltatások. Pedig jól ismert probléma, hogy néhány nap után a turisták „unatkoznak” vidékünkön. A turisztikai attrakciók, a tematikus útvonalak és a többletszolgáltatások bevezetésének ösztönzése a már meglévő pályázati rendszeren keresztül szintén megvalósítható, akár oly módon is, hogy a pályázatoknál külön kategóriát képeznek. Mindezekre jó alapot kínálnak a vidékünkön meglévő turisztikai adottságok és idegenforgalmi lehetőségek (egészség-, vízi-, lovas-, vadász-, horgász-, kerékpáros-, ökoturizmus vagy más termékek, szolgáltatások).

Végezetül, célszerű lenne külön forrásokat mozgósítani néhány olyan kérdésben, ami általánosan érinti a turisztikai piacot és szereplőket: egységes arculatépítés, turisztikai szakemberképzés (speciális és hiányszakmák) és a turisztikai hálózat megerősítése. A vázolt elképzelések szem előtt tartása garantálná a támogatási rendszer hosszútávú sikerét és egyben a kárpátaljai magyar közösség fejlődését.

Irodalom

- Bacsó R. – Berghauer S. – Fodor Gy. – Gál I. – Hidi L. – Kész G. – Molnár J. – Pataki G. – Virág L. 2014: Egán Ede-terv – A kárpátaljai magyarság stratégiai gazdaságfejlesztési terve. Beregszász, p. 65 Letölthető: http://kmsz.com.ua/regi/images/Egan_Ede-terv.pdf, Letöltve: 2016.05.04.
- Berghauer S. – Sass E. (szerk.) 2019: A kárpátaljai magyarság turizmusfejlesztési stratégiája. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p. 66. (kézirat)
- Kudla N. J. (Кудла, Н. Є.) 2015: Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності: навч. посіб. Київ: p. 152
- Nemzetstratégiai Kutatóintézet 2014: Kárpát-haza Fejlesztési Konceptió 2030. Előzetes szakmai konzultációra szánt vitaindító munkaanyag. Budapest
- Sass E. 2019: A kárpátaljai Beregvidék falusi turizmusának helyzete és fejlődési lehetőségei. PhD-értekezés, Pécs. p. 206 Letölthető: http://foldrajz.ttk.pte.hu/files/doktori-iskola/nv/disszertacio/DISSZERTACIO_Sass_Eniko.pdf
- Sass E. – Berghauer S. szerk. 2019: Kárpátalja magyarlakta területeinek turisztikai helyzetfelmérése. Kutatási beszámoló. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Gáborprint, Beregszász, p. 66
- <https://www.egannede.com> „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonyági Alapítvány weboldala
- <https://egannede.com/palyazati-eredmenyek> Letöltve: 2019.02.03.
- <https://egannede.com/turisztikai-felhivas-2019> Letöltve: 2020.01.10.
- www.greentour.com.ua Letöltve: 2020.01.10.
- <https://karpataljalap.net/2019/05/10/keteszret-meghaladta-turisztika-es-vallalkozas-fejlesztes-teruleten-benyujtott-palyazatok> Letöltve: 2020.01.10.
- <http://kmtt.info> a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács weboldala